

ЗНАЧЕННЯ ПТАХІВ, ЩО МІГРУЮТЬ ЧЕРЕЗ о. ЗМІЇНИЙ, В ЦИРКУЛЯЦІЇ АРБОВІРУСІВ

Іваниця В. О.¹, Гудзенко Т. В.¹, Бощенко Ю. А.², Юрченко О. О.², Дубина Д. А.²,
Процишина Н. М.², Котлик Л. С.³

¹ Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, вул.

Дворянська, 2, м. Одеса, 65026, Україна

² Український науково-дослідний протичумний інститут ім. І. І. Мечникова,

вул. Церковна, 4, м. Одеса, 65026, Україна

³ Одеська обласна санітарно-епідеміологічна станція,

Старосінна площа, 33, м. Одеса, 65023, Україна

Острів Зміїний є не тільки унікальним історико-археологічним об'єктом далекого минулого України, але й загальнодержавним зоологічним заказником, що був створений відповідно до Указу Президента України № 1341 від 19.12.1998 року. В житті птахів острів грає дуже велику роль, оскільки він розташовується в зоні арістотелевського міграційного шляху, що зв'язує Західний Сибір, північ Росії, прибалтійські і скандинавські території з зимівельними територіями на півдні Західної Європи й Африки, Аравійського півострову. Птахи є резервуарами арбовірусів — збудників інфекційних захворювань людини і тварин, їх транспортерами та переносниками і годувальниками ектопаразитів. Для розробки системи раннього попередження переносу перелітними птахами збудників інфекційних хвороб до України і Європи у 2003 р. на острові Зміїний були розпочаті регулярні вірусологічні спостереження. Було проведено вірусологічні дослідження проб головного мозку і крові птахів, що мігрували через о. Зміїний у 2003-2004 роках.

У 2003 р. при дослідженні методом імуноферментного аналізу 21 проби головного мозку 32 птахів 9 видів, було виявлено антигени вірусів кліщового енцефаліту, Західного Нілу та Укуніємі. Під час осінньої міграції 2003 року було обстежено 19 вільшанок на наявність вірусу кліщового енцефаліту, з них у 3-х (тобто у 30,00 %) був виявлений антиген. Крім того, антигени вірусу кліщового енцефаліту виявлені в суспензії 31 екземпляру кліщів *Ixodes ricinus* та *I. apronophorus*, личинок і німф, що наситилися, зібраних із вільшанок.

В одному пулі, отриманому з мозку двох екземплярів вільшанки, одночасно виявлені антигени вірусів кліщового енцефаліту і Західного Нілу. У 2003 р. антиген вірусу Західного Нілу також було виявлено в суспензії мозку сорокопуда-жулана. Антиген вірусу Укуніємі виявлено в мозку волового очка, мозку вільшанок і дрозда чорного. Антигени вірусу Сіндбіс у 2003 р. у досліджених пробах не виявлені — в реакції ІФА в усіх випадках було отримано негативний результат.

Навесні 2004 р. при дослідженні методом ІФА наявності арбовірусної інфекції у 38 мігруючих через острів Зміїний птахів різних видів, у 22-х птахів (тобто у 57,9 % випадків) отримано позитивний результат. Антиген вірусу кліщового енцефаліту був виявлений у кропив'янок садової і прудкої, вільшанки, дрозда чорного, горихвістки чорної та ін. Антиген вірусу Кримсько-Конгської геморагічної лихоманки у високих титрах був знайдений у пробах головного мозку кропив'янки чорноголової і соловейка східного.

Аналіз результатів дослідження проб крові і суспензії головного мозку 92-х птахів, відловлених під час осінньої експедиції, на наявність вірусів кліщового енцефаліту та Кримсько- Конгської геморагічної лихоманки дозволив вставити відсутність антигену вірусу кліщового енцефаліту у досліджуваному матеріалі. Антиген вірусу Кримсько-Конгської геморагічної лихоманки був знайдений у суспензії головного мозку 6 птахів, у тому числі 3 екземплярів мухоловки малої, виловлених 29.09.04 р., та 3 екземплярів вільшанки виловлених у період з 5 по 8 жовтня 2004 р.

Отримані дані вірусологічних досліджень мають велике практичне значення, тому що вони свідчать про можливість переносу птахами, мігруючими через острів Зміїний, арбовірусів — збудників особливо небезпечних інфекційних захворювань людей та сільськогосподарських тварин з Африканського континенту до України і Європи та навпаки.

Дослідження виконані у межах НДР за темами №>Ф7/190-2004 та №356.